

DOBROGEA ȘI TRANSHUMANȚA TRANSILVANĂ

Comunitatea tradițiilor de viață materială și spirituală a românilor din toate provinciile locuite de ei, conștiința unității teritoriale, de limbă și aspirații statornice în matca vechii Dacii, au constituit, de-a lungul secolelor de dominație otomană, liniile forță care au asigurat perenitatea poporului român și, în consecință, ascendența sa întru realizarea unirii simbolice a Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei sub Mihai Viteazul, act istoric care va lumina prin vreme, până la dobândirea, în epoca modernă, a deplinei unități statale.

Dobrogea, veche vatră de istorie românească, a avut de suferit cel mai mult de pe urma trecerii populațiilor migratoare sau confruntărilor militare dintre imperii. Populația românească de aici, cu nimic deosebită de cea din stânga Dunării, se ocupa din vechime cu agricultura, păstoritul, albinăritul, cultivarea viței-de-vie sau pescuitul.

Deși încadrată sistemului administrativ otoman din 1417-1420, populația românească din Dobrogea își va păstra neclintite caracterul național, limba, obiceiurile și îndeletnicirile tradiționale. Legăturile multiple dintre românii dobrogeni și cei de peste Dunăre se vor păstra și datorită factorilor naturali prielnici (Dunărea cu bălțile și ostroavele ei, cu hățiturile și căile ei tainice de trecere - așa-numitele vaduri -, unele cunoscute ca Vadul Cailor, la Călărași, sau Vadul Oilor, în dreptul Hârșovei, altele știute doar de localnici, la care se adăugau codrii deși din nordul și sudul provinciei). Nu întâmplător, satele dobrogene se vor menține, mai ales, de-a lungul Dunării.¹

Transhumația este un fenomen frecvent în viața păstorească și se întâlnește pretutindeni. La unele popoare, o întâlnim numai în diferite epoci ale istoriei. La români, însă, a fost de veacuri și s-a continuat, indiferent de împrejurări. Aceasta dovedește, nu o stare de primitivism, ci că păstoritul la noi a fost o ocupație de căpetenie. Trebuie menționat că, transhumația se întâlnește numai la popoarele stabile, cu alte cuvinte, numai la popoarele cu un stadiu de civilizație înaintat. Transhumația nu este nomadism. Popoarele nomade nu au patrie. Ele se stabilesc acolo unde, pentru un moment, vitele lor pot să pască, iar după ce au terminat pășunile, au plecat în altă parte, fără să se mai întoarcă.²

Afirmația (făcută de unii istorici maghiari) conform căreia românii ar fi fost păstori nomazi se bazează, în primul rând, pe confuzia între transhumația și nomadism: transhumația este plecarea dintr-un loc unde turmele au vărat, înaltul adăpostit, unde ele ierneză, și ea a fost practică, de-a lungul veacurilor, de ciobanii din Munții Transilvaniei în bălțile Dunării și în Dobrogea. Ei îi datorăm, în parte, unitatea graiului.³

Fenomenul transhumației aparține prin excelență mocanilor transilvăneni și a fost determinat de insuficiența pășunilor și a nutrețului de care dispuneau față de bogăția vitelor pe care le posedau: oi, în primul rând, capre, cai, bovine.

Acest fenomen nu s-a redus, însă, la aspectele economice și sociale, ci a avut largi implicații demografice, culturale și chiar politice, de o mare însemnătate pentru menținerea unității poporului român.

Pentru Dobrogea mai ales, într-o vreme când acest pământ românesc se afla sub stăpânire străină, păstoritul mocanilor a avut un rol covârșitor în dănuirea și adâncirea, nu numai a legăturilor economice, ci și a legăturilor sufletești cu "țara". Contribuția păstorilor transilvăneni la dezvoltarea Dobrogei îmbracă o gamă întreagă de aspecte.⁴

Transhumația mocanilor a luat proporții mari, mai ales după ce în Transilvania s-au luat măsuri

¹ Nicolina Ursu, *Deplasări demografice din Țara Românească în timpul dominației otomane*, în *Comunicări de istorie a Dobrogei*, II, MINA, Constanța, 1983, p.7-12.

² Ion I. Ghelasse, *Mocanii. Importanța și evoluția lor social-economică în România*, București, 1944, p.149.

³ N. Stoicescu, I. Hurdubețiu, *Continuitatea daco-românilor în istoriografia română și străină*, București, 1984, p.190. **Vezi și** Adina Berciu Drăghicescu, Florin Stănculescu, *Temeiurile istorice ale primei uniri a românilor*, 1993, p.60-62.

⁴ Tudor Mateescu, *Păstoritul mocanilor în teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră*, Direcția Generală a Arhivelor Statului din RSR, București, 1986, p.3-4.

mai aspre pentru apărarea ogoarelor contra stricăciunilor turmelor. Atunci, o parte din numeroasa populație de mocani, de la poalele Carpaților Meridionali, cca. 200.000, după Johan Hinz, a fost nevoită să se reverse spre întinsele câmpii ierboase și puțin cultivate. Păstoritul ciobanilor carpatini peste tot cuprinsul șesului românesc și dobrogean, s-a făcut fără întrerupere din timpuri vechi.⁵

Păstorii sau oierii transilvani - atât cei din Țara Hațegului, cei din jurul Sibiului, mărginenii, numiți și țuțuieni, apoi, mocanii sau bărsanii din jurul Brașovului, cât și românii din Secuime (Covasna-Brețcu) - au fost elementul cel mai puternic și persistent al unității naționale peste granițele politice. Pricepuți și harnici, întemeietori de sate sau întregitori și consolidatori ale lor, ei au coborât până la Dunăre, Prut, Nistru și în Dobrogea, ba au ajuns chiar în Crimeea, la Marea Azov, în Caucaz, Cuban și pe Volga, duși de interese cu turmele lor numeroase, care le aduceau experiență, îndrăzneală, bogăție, știind pe toate acestea să le pună în slujba neamului și a legii strămoșești.⁶

Având ca zonă de obârșie sudul Transilvaniei, transhumanța s-a practicat abia cu începere din secolele XIII-XIV, treptat intensificându-se și lărgindu-și aria, astfel că, în lunca și bălțile Dunării ea capătă un caracter sistematic abia în secolele XVI-XVII.⁷

Mocanii proveneau din trei mari regiuni etno-geografice: ținutul Sibiului ("Mărginimea"), Țara Bârsei, Trei Scaune și, accidental, din alte locuri.⁸ Coborârea vitelor de la munte spre Dunăre începea, de obicei, pe la sfârșitul lunii august și dura până în jurul datei de 20 septembrie, dar acest lucru se petrecea mai devreme în cazul răcirii premature a timpului.⁹

Oierii ardeleni transhumanți, odată coborâți în Balta Dunării, nu s-au mărginit numai la iernatul aici ci au trecut și în Dobrogea. Când vor fi început să treacă și în Dobrogea sau Țara Turcească - cum o numesc ei - nu putem ști, deoarece timpul n-a avut răgazul convenit ca să scoată la lumină dovezile începutului. Bănuim, însă, că acest început este foarte îndepărtat, numărând chiar mai multe secole, și iernatul în Dobrogea îl vor fi început deodată sau la scurtă vreme după coborârea în Baltă.¹⁰ Dar vechimea mare a oierilor ardeleni în Dobrogea este sprijinită și pe tradiția pastorală, păstrată pe buzele tuturor oierilor bătrâni. Greutatea ei doveditoare nu poate fi desconsiderată, deoarece, ca toate tradițiile, trebuie să aibă o bază reală. În al doilea rând, tot aceași vechime mare o dovedesc locurile de trecere peste Dunăre, cunoscute sub denumirea de "Vadul Oilor", care se înșiră mai cu seamă de-a lungul Dunării de Jos. Dacă pentru "Drumul Oilor", "Drumul lânii", "Drumul sării", etc., au trebuit să fie parcurse secole întregi, ca să li se acorde aceste denumiri, același lucru a trebuit să se întâmple și cu aceste locuri de trecere, până să intre în conștiința publică cu aceste denumiri lăsate apoi moștenire din generație în generație, căci ele concretizează un obicei, obiceiul de a trece pe acolo oile, care trebuie să fi fost

⁵ Ion I. Ghelasse, *op. cit.*, p.31-35. Autorul folosește și afirmațiile lui C.Brătescu: "Așa a fost în antichitate și tot așa se petrece și sub ochii noștri. Cum curg apele spre Dunăre și spre Mare, așa au curs și oamenii în vremurile când singurele drumuri de circulație erau mai ales pe lângă aceste ape curgătoare". Iar Gh.Vălsan scria: "[...] mocanii a cucerit nu numai cîmpiile ocolite de plugari ci și zona de stepe din preajma Mării Negre", citat de același autor. Așa cum reiese din cuvântarea rostită cu ocazia aniversării semicentenarului Dobrogei, încă de pe la anul 1358 mocanii bărsani au fost "descălecători în pragul mării": "Nu putem să prăznuim această zi a Dobrogei, fără să pomenim pe aceia care au fost din vechi vremuri urzitorii hotarului României Mari de azi, descălecătorii de țară în pragul mării, care sunt mocanii".

În aceeași lucrare, autorul scrie: "Acești mocani păstori, în transhumanța lor, ce se face cu regularitate astronomică, de la muntele mai rece la Marea cea caldă, au lucrat sute și sute de ani la închegarea limbii și la formarea neamului românesc, într-o singură unitate etnică națională. A fost de secole o mișcare continuă de români între ambele versante ale Carpaților; niciodată această comunicare n-a fost întreruptă, ideea română pururea a însuflețit pe cei ce veneau la noi și mergeau la ei. Poporul român s-a format, deci, în decursul veacurilor, pe cele două versante ale Carpaților, până la ieșirea văilor Someșului, Crișurilor și în larga Câmpie a Tisei de către acești "PASTORES ROMANORUM" pe care îi întâlnim în secolul al IX-lea în Câmpia Tisei, deci, înainte de sosirea maghiarilor, cu o așezare economică independentă", p.175-176.

⁶ Ștefan Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*, București, 1977, p.153-154. Vezi și I.Georgescu, *15 ani de transhumanță în Țările Române (1782-1797)*, în *Analele Dobrogei*, V-VI, 1924-1925, p.48.

⁷ Gh.Iordache, *Ocupații tradiționale pe teritoriul României*, Craiova, 1986, vol.II, p.21-22. Autorul scrie: "În acest sens grăitoare sunt, printre altele, regulamentele otomane vamale ale orașelor din Dobrogea (1520-1566) care atestă prezența anuală a unor turme din Transilvania și din Subcarpații Olteniei pentru a ierna în zona bălților și ostroavelor Dunării sau pe malul drept al fluviului. Către sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, transhumanța va atinge apogeul."

⁸ Tudor Mateescu, *op. cit.*, p.71.

⁹ *Ibidem*, p.75.

¹⁰ Nicolae Dragomir, *Analele Oierii mărgineni și transhumanța lor în Dobrogea de Sud e Dobrogei*, XIX, 1938, p.128-129. Vezi și V.Morfeș, *Balta Ialomiei. Contribuțiuni la cunoașterea părții de nord a ei*, *Analele Dobrogei*, V-VI, 1924-1925, p.81-82.

practicat vreme îndelungată.¹¹

Deplasările dintr-o parte în alta a fluviului se făceau pe la Giurgiu¹² Călărași-Silistra (vechi vaduri ale cailor), pe la Târgul de Floci-"Vadul Oii" (Hârșova) și Brăila-Ghecet (vechi vaduri ale oilor) și Oltenița-Turtucaia. Târgul de Floci¹³ era locul de trecere al oilor din Transilvania și Principate încă din timpul lui Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun. Așa se explică faptul că, în urma bătăliei de la Varna, Iancu de Hunedoara și ostașii săi au avut drept călăuze, români din Dobrogea, iar trecerea fluviului au făcut-o grație luntrașilor băștinași. Oastea lui Vlad Dracul trece și ea, ostașii români fiind buni cunoscători ai locurilor.¹⁴

Istoriograful ungur, contele Nicolae Bethlen, ne-a lăsat o interesantă descriere a vieții păstorilor români din jurul anului 1662.¹⁵ Păstorii ardeleni treceau Dunărea prin trei puncte principale: pe la Giurgiu, Oltenița și Călărași. O parte se răsfireau spre nord sau nord-est, stabilindu-se pe la Mangalia și Constanța. Cei ce alegeau regiunea "Sumenei" (Sumlei) sau a Varnei, aceia apucau drumul Lomului, prin Rasgrad și Novi-Bazar. Cei ce mergeau spre "Pazargic" (Bazargic), aceia coborau, mai întâi, pe Dunăre până la Turtucaia, iar de aici coteau spre sud-est. Oierii mărgineni nu se foloseau de denumirile turcești ale satelor, ci le-au botezat pe toate, după cum au botezat și toate punctele lor de orientare, cu denumiri românești și numai după ele se orientau. În această împrejurare zace nu numai o nouă dovadă a vechimii lor prin aceste locuri, ci și a faptului că ei se considerau ca acasă prin aceste părți.¹⁶

S-a susținut ideea că transhumanța mocanilor nu a ajuns pe linia Dunării înainte de secolul al XVII-lea, ceea ce presupune, desigur, că trecerea lor în Dobrogea a fost și mai târzie. Istoricul Andrei Veress a considerat chiar că păstorii transilvăneni au început "să se strecoare" la dreapta Dunării abia după 1800. Aceste incertitudini privind vechimea transumanței mocanilor în Dobrogea se explică prin lipsa sau, mai bine zis, prin tăcerea izvoarelor scrise.¹⁷

În ceea ce privește păstoritul mocanilor în Dobrogea, până la 1855, nu a existat, se pare, o înțelegere scrisă în acest sens, între Imperiul austriac și cel otoman.¹⁸

Trebuie subliniat faptul că, odată cu anul 1829 (și aici avem în vedere prevederile tratatului de la Adrianopol), se încheia o lungă etapă a păstoritului mocanilor în Dobrogea. Pe baza dispozițiilor tratatului de la Adrianopol, în 1830 se organizează cordonul sanitar pe linia Dunării, prin instituirea punctelor de carantină: Brăila, Călărași, Giurgiu, Zimnicea, Izvoarele, Calafat și Cernet, menite să stăvilească pătrunderea groaznicelor epidemii de ciumă și holeră de la sudul fluviului. Acest fapt a

¹¹ Nicolae Dragomir, *op. cit.*, p.128-129.

¹² Gh.Iordache, *op. cit.*, p.38.

¹³ Ion I Ghelasse, *op. cit.*, p.123-124.

¹⁴ Nicolae Ursu, *op. cit.*, p.10-12. Vezi și N.Dunăre, *Cercetări de etnologie dobrogeană, Agricultura tradițională*, în *Comunicări de istorie a Dobrogei*, II, MINA, Constanța, 1983, p.342, în care sînt amintite unele documente din anii 1404-1406 (datînd de la Mircea cel Bătrîn), de la 1418 și anii următori, un document otoman de la 1520, regulamentele otomane vamale ale orașelor din Dobrogea din perioada lui Süleyman I și care atestă prezența anuală a unor turme carpatice din Transilvania și din Subcarpații Olteniei în cuprinsul Dobrogei pentru a ierna în zona bălților și ostroavelor Dunării și pe malul drept al fluviului. Prima din aceste atestări datează chiar din timpul cînd Dobrogea sub Mircea cel Bătrîn aparținea Țării Românești.

¹⁵ D.Sandu. *Mocanii în Dobrogea*, Institutul de Istorie Națională din București, 1946. p.21. Autorul redă un fragment aparținînd istoriografului ungur amintit: "[...] păstorii, de obicei, la sfîrșitul verii părăseau văile adînci și-și mînau turmele în Țara Românească unde, în preajma Dunării, un teritoriu cam de 50 mile lungime și 4 mile lățime, formează mici păduri de tufişuri, în care oile și caprele, cu toată iarna friguroasă, oferea destulă iarbă proaspătă de păscut."

¹⁶ Nicolae Dragomir, *op. cit.*, p.131-133. Între aceste sate botezate cu denumiri românești, tradiția ne-a păstrat numai câteva: Satul-cu-Aianu, Satul-cu-morile-de-vînt, Satul-cu-puțurile-ele-multe, Satul-cu-turnurile, Satul-din-spulberătură, Cișmeaua-ia-mare. Dintre locurile de orientare: "La plopi", "La puțu din deal", "Valea cu apă", "Pădurea lui Ilie", "Pădurea neagră", "Pădurea Chioștea". Toate se găsesc înșirate pe drumul până la Bazargic. Vezi și Al.P.Arboare, *Informațiuni etnografice și mișcări de populațiune în Basarabia Suidică și Dobrogea în veacurile XVIII și XIX, cu specială privire la coloniile bulgărești din această regiune*, în *Analele Dobrogei*, X, 1929, p.53-55.

¹⁷ Tudor Mateescu, *op. cit.*, p.10. Vezi și N.Iorga, *Drepturile naționale și politice ale românilor în Dobrogea*, în *Analele Dobrogei*, IV, 1923, p.40.

¹⁸ Tudor Mateescu, *Păstoritul mocanilor [...]* p.10-16. În 1807, în câteva note trimise la Viena, din Transilvania, se punea la îndoială dreptul mocanilor de a-și duce vitele la păscut în sudul Dunării. La 8 iunie 1807, această situație este relatată pe larg într-un raport al autorităților din Cluj către împărat. La 6 octombrie 1830, într-un raport al Divanului Săvârșitor al Țării Românești către președinte, se arată că: "[...] nu să lua nici un fel de vamă de la dobitoacele din Valahia ce treceau în Turchia". Așadar, trecerea mocanilor cu vitele în Dobrogea nu a fost supusă, până la 1830, nici unei restricții. Referitor la aceeași perioadă, vezi și Ion I.Ghelasse, *op. cit.*, p.53, vezi și I.Georgescu, *15 ani de transhumanță [...]*, p.34-38.

implicat și reglementarea trecerii mocanilor cu vitele în Dobrogea care, până atunci, nu fusese supusă nici unei restricții.¹⁹

În ciuda acestor îngrădiri, totuși, perioada cea mai înfloritoare a păstoritului mocanilor în această provincie a fost între 1830-1854.²⁰

Despre transhumanță în părțile Dobrogei vorbește și Ion Ionescu de la Brad, în lucrarea sa intitulată *Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja*, Constantinopole, 1850.²¹

În ultimele decenii ale stăpînirii otomane, nevoile Imperiului au dus la încurajarea, prin diverse mijloace, a cultivării pământului și creșterii vitelor.²²

La 7 februarie 1855 s-a încheiat o *Convenție între Austria și Poarta Otomană privind păstorii austrieci numiți mocani în Bulgaria* (prin "Bulgaria" înțelegându-se Dobrogea). Această convenție a însemnat nu numai o reglementare a transhumanței păstorilor transilvăneni în Dobrogea, ci și îngrădirea acestui fenomen printr-o serie de restricții.²³ Convenția austro-turcă, rămasă în vigoare până la data de 11/23 august 1865, nu a mai putut fi prelungită.²⁴

În Dobrogea de nord (județele Constanța și Tulcea) păstoritul mocanilor continuă încă mult timp, dar și acest fenomen este îngrădit treptat și, inevitabil, de dezvoltarea tot mai puternică a agriculturii. Se poate spune deci, că, la 1878, transhumanța mocanilor din Dobrogea, în trăsăturile ei clasice ia sfârșit.²⁵ După revenirea Dobrogei, prin legislația adoptată de statul român (*Legea pentru organizarea Dobrogei din martie 1880, Legea agrară din 1882*), un fenomen interesant ne apare stabilirea a numeroși români din Transilvania, care de acum înainte vor îmbina păstoritul cu agricultura, deși procesul se va generaliza după 1882.²⁶

Războiul vamal din 1886 și 1891 între Austro-Ungaria și România a produs o cumplită sărăcie în Transilvania și un nou val de emigranți spre România. La intervenția deputaților de origine transilvănească Ioan N. Roman și Vasile P. Sassu, Parlamentul României, în 1919, acordă tuturor emigranților drepturi politice.²⁷

Contribuția mocanilor transilvăneni privește și în alte sectoare ale economiei²⁸, mai ales comerțul cu care se îndeletniceau unii dintre ei. Și în instituțiile comerciale și bancare din Dobrogea, aportul lor este apreciabil. Cei care s-au statornicit ca locuitori ai Dobrogei au început să practice tot mai mult agricultura propriu-zisă, fenomen care, așa cum am arătat mai sus va căpăta amploare după revenirea

¹⁹ Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 17-18. Noile reglementări, referitoare, în mod direct la trecerea mocanilor peste Dunăre, au fost propuse, la 6 octombrie 1830, într-un raport al Divanului Săvârșitor al Țării Românești către președinte, fiind aprobate de acesta la 9 octombrie și cuprinse apoi în Regulamentul ("contractul") vânilor din 31 decembrie același an.

²⁰ *Ibidem*, p. 63, 80.

²¹ Florin Mihăilescu, *Ion Ionescu de la Brad: Excursiune agricolă în Dobrogea, în anul 1850*, în *Analele Dobrogei*, III, 1922, p. 175-178. Vezi și V. Morfeș, *Balta Ialomiței [...]*, p. 81-82. Vezi și Ileana Pitreășcu, *Implicațiile "Călătoriei în Dobrogea" (1880) a lui Teodor T. Burada*, în *Comunicări de istorie a Dobrogei*, II, MINA, Constanța, 1983, p. 359-360. Vezi și I. Georgescu, *15 ani de transhumanță [...]*, p. 34.

²² Marian Vicol, Gh. Dumitrașcu, *Legea agrară din 1888 din Dobrogea și implicațiile ei naționale*, în *Comunicări de istorie a Dobrogei*, II, MINA, Constanța, 1983, p. 72. Vezi și Actuan Murat, *Aspecte social-economice din Dobrogea (secolul al XVII-lea)*, în *Comunicări de istorie a Dobrogei*, II, MINA, Constanța, 1983, p. 34.

²³ Tudor Mateescu, *Păstoritul mocanilor [...]*, p. 64-70. Faptul se datora, în primul rând, colonizării, începute chiar în acel an, a unor tătari din Crimeea, care s-au stabilit îndeosebi în zona de stepă și care erau ei înșiși crescători de animale. Deși reducerea dimensiunilor păstoritului mocanilor în Dobrogea nu se produce dintr-o dată, anul 1855 marchează evident începutul epocii de declin a acestui fenomen. Începînd chiar din 1857, mocanii sînt pomeniți în însemnările englezului Henry C. Barkley, participant la constituirea liniei ferate Cernavodă Constanța. (Henry C. Barkley, *Between the Danube and Black Sea of five years in Bulgaria*, London, 1876, p. 35-36).

²⁴ Tudor Mateescu, *Păstoritul mocanilor [...]*, p. 67-70. Faptul era explicat mai târziu de Mihail Kogălniceanu, în primul rând prin colonizările făcute în Dobrogea, după războiul Crimeei, cu tătarii și apoi cu cerchezi, iar în al doilea rând, prin măsurile luate de guvernul otoman pentru dezvoltarea agriculturii acestei provincii. După Războiul de Independență, numărul oilor scăzuse foarte mult. Mocanii mai aveau la acea dată doar aproximativ 80-90.000 de oi. Vezi același autor, *Permanența și continuitatea românească în Dobrogea*, Direcția Generală a Arhivelor Statului RSR, București, 1979, p. 73-74.

²⁵ Tudor Mateescu, *Păstoritul mocanilor [...]*, p. 64-70.

²⁶ Marian Vicol, Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 76-80. Vezi și AL. P. Arbore, *O încercare de reconstituire a trecutului românilor în Dobrogea*, în *Analele Dobrogei*, III, 1922, p. 286-287.

²⁷ Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 252-258.

²⁸ *Ibidem*, p. 309.

Dobrogei la România. Din punct de vedere economic, mocanii au constituit elementul cel mai activ al provinciei, depășindu-i, în multe privințe, și pe românii autohtoni.²⁹

Românilor transilvăneni stabiliți în Dobrogea li se datorează și înființarea mănăstirii Cocoșu, creată în anul 1833, de trei călugări din Țara Făgărașului³⁰, întâiul său stareț fiind Visarion, călugăr de Neamț, Văratec și Secu și tipograf vreo 30 de ani.³¹

O contribuție importantă au avut și în domeniul administrației. Așa cum este cazul primarului din comuna Fântâna Mare, Ion Motoi, în al cărui jurnal stă notat: "Pot spune cu mândrie că noi mocanii, am dat Dobrogei strălucire [...] Noi am format elementul dominant, căci noi am adus în Dobrogea: vigoare, pricepere și avere".³²

Ca urmare a ocupațiilor lor, păstorii ardeleni erau răspândiți pe întregul teritoriu locuit de români și vehiculau, într-un sens sau altul, datini, jocuri, cântece, povestiri populare, superstiții, etc., constituind astfel un element de unitate, susținând zilnic unitatea românească, din toate punctele de vedere.³³

"Astfel au putut lua naștere graiuri unitare pe distanțe foarte îndepărtate, ca de la Mărginenii Sibiului și Săcelenii Brașovului până la Balta Dunării și în Dobrogea".³⁴

Mocanii au jucat un mare rol în istoria Dobrogei. În primul rând, ei au valorificat, secole de-a rândul, dar mai ales după 1800, bogatele și întinsele pășuni ale acestei provincii. Totodată, acești păstori transilvăneni au contribuit la dezvoltarea, pe toate planurile, a legăturilor dintre românii din Dobrogea și cei din teritoriile de la stânga Dunării. Stabilirea unor dintre ei în satele și orașele dobrogene a întărit, în mod simțitor, elementul românesc, grăbind, în același timp, trezirea conștiinței naționale a românilor autohtoni. Ion Ionescu de la Brad, vorbind despre mocani, arăta că: "prin ei, cauza națională se poate înainta pretutindenea pe unde pleacă și merg ei".³⁵

De aceea, Dobrogea nu poate fi înțeleasă și definită fără a înțelege și defini Ardealul. Ardealul este una din componentele esențiale și fundamentale ale provinciei dintre Dunăre și Mare. Într-adevăr, nici o altă parte a pământului românesc nu datorează Ardealului atât cât datorează Dobrogea; nici o altă parte a pământului nostru nu este "semănătura" Ardealului în măsura în care este fășia de pământ de peste Dunăre³⁶.

DOINA DUCIU
Universitatea "Ovidius"
Constanța

²⁹ D.Sandu, *op.cit.*, p.67.

³⁰ Tudor Mateescu, *Permanența [...]*, p.73-74.

³¹ *Ibidem*, p.47-48.

³² Ștefan Meteș, *op.cit.*, p.253-258.

³³ *Ibidem*, p.318-319.

³⁴ Mironescu Eufrosina, *Din memoriile lui Ion I.Motoi, Analele Dobrogei*, X, 1929, p.299-300; Adina Berciu Drăghicescu, Florin Stănculescu, *op.cit.*, p.60-62.

³⁵ Aurelian Sacerdoțeanu, *Elemente de unitate și continuitate în istoria medievală a românilor*, p.119, citat de Adina Berciu Drăghicescu, Florin Stănculescu, *op.cit.*, p.60-62. Vezi și Ion I.Ghelasse, *op.cit.*, p.56, 125.

³⁶ Tudor Mateescu, *Permanența [...]*, p.73-74.